

CRNA GORA

ZAVOD ZA STATISTIKU

IV Proleterske 2, 81000 Podgorica

Tel: +382 (0) 20 230 811

Fax: +382 (0) 20 230 814

E-mail: contact@monstat.org

IZVJEŠTAJ O KVALITETU ZA 2016. GODINU

Pariteti kupovne moći

Odgovorno lice: Ivana Vidaković

Odsjek: Statistika cijena

Sadržaj:

1. Uvod - Osnovne informacije o istraživanju.....	1
1.1 Svrha, cilj i predmet istraživanja	1
1.2 Pravni osnov	1
1.3 Statističke jedinice	1
1.4 Pokrivenost i obuhvat istraživanja.....	1
1.4.1 Sektori.....	1
1.4.2 Statistička populacija.....	1
1.5 Referentna geografska oblast	1
1.6 Koncepti i definicije.....	1
1.7 Klasifikacije.....	2
1.8 Frekvencija prikupljanja podataka	2
1.9 Dinamika objavljivanja podataka.....	2
1.10 Metodologija.....	2
1.11 Bazni period	2
1.12 Jedinica mjere	2
1.13 Izvor podataka	3
2. Relevantnost - Korisnici podataka	3
2.1 Potrebe korisnika.....	3
2.2 Zadovoljstvo korisnika.....	3
3. Tačnost i pouzdanost	4
3.1 Tačnost - Opšta ocjena	4
3.2 Uzoračka greška	4
Indikatori uzoračke greške (A1)	4
3.3 Neuzoračka greška	4
3.3.1 Greška obuhvata	4
Indikator greške obuhvata (A2).....	4
3.3.2 Greška mjerenja	4
3.3.3 Greška usljed neodaziva	4
Stopa neodaziva jedinica (A4).....	4
3.4 Sezonska prilagođavanja.....	4
3.5 Revizija podataka	4
3.5.1 Politika revizije podataka	4
3.5.2 Praksa revizije podataka	5
3.5.3 Prosječna veličina revizije podataka (A6)	5
4. Pravovremenost i tačnost objave podataka.....	5
4.1 Pravovremenost	5
Vremenski jaz objave preliminarnih podataka	5
Vremenski jaz objave konačnih podataka	5
4.2 Tačnost objave podataka	5
5. Dostupnost i jasnoća.....	5
5.1 Saopštenja.....	5
5.2 Publikacije.....	5
5.3 Dostupnost mikropodataka.....	6
6. Uporedivost	6
6.1 Prostorna uporedivost.....	6
6.2 Vremenska uporedivost.....	6

1. Uvod - Osnovne informacije o istraživanju

1.1 Svrha, cilj i predmet istraživanja

Paritet kupovne moći (PKM) je efikasno sredstvo u međunarodnim poređenjima bruto domaćeg proizvoda u Evropi. Budući da uključuje i uticaj cijena, ovaj indikator je najbolji pokazatelj privrednog stanja u nekoj državi. Pariteti kupovne moći (PKM) su stope za prevođenje valuta koje se primjenjuju kako bi se izvršilo pretvaranje ekonomskih indikatora izraženih u nacionalnim valutama u zajedničku vještačku valutu - Standard kupovne moći (SKM), i koja izjednačava kupovnu moć različitih nacionalnih valuta i omogućava svrsishodno poređenje obima između zemalja.

Standard kupovne moći (SKM) je jedinica vještačke valute koja eliminiše razlike između nivoa cijena između zemalja. Tako jedan SKM kupuje isti obim roba i usluga u svim zemljama. Ova jedinica omogućava smisleno poređenje obima ekonomskih pokazatelja u svim zemljama. Na veličinu bruto domaćeg proizvoda (BDP) po stanovniku izraženog u standardu kupovne moći najvećim dijelom utiču veličina BDP-a procijenjenog rashodnom metodom, nivo potrošačkih cijena i broj stanovnika.

1.2 Pravni osnov

Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike (Sl.list Crne Gore] br. 18/12) definisane su odredbe za prikupljanje, obradu i diseminaciju podataka. Zakon pruža Zavodu za statistiku jasno i široko pravno ovlaštenje da prikuplja i pristupa podacima potrebnim za sprovođenje Programa i Godišnjeg plana. Zakon daje prioritet upotrebi administrativnih podataka, kao i pravo pristupa individualnim podacima koja su rezultat istraživanja ostalih proizvođača zvanične statistike. Kao dopuna zakonskim odredbama, Zavod za statistiku je potpisao nekoliko memoranduma o saradnji sa imaojcima administrativnih podataka.

Regulativa (EK) br. 1445/2007 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2007. godine kojom se utvrđuju zajednička pravila za pružanje osnovnih informacija o paritetu kupovne moći, njegovom obračunu i diseminaciji.

1.3. Statističke jedinice

Pariteti kupovne moći se obračunavaju za svaku zemlju članicu projekta, za EU u cjelini, kao i za Eurozonu.

1.4 Pokrivenost i obuhvat istraživanja

1.4.1 Sektori

Paritet kupovne moći se obračunava za potrebe BDP-a i njegove podagregate.

1.4.2 Statistička populacija

Rashodna strana nacionalnih računa, kako je precizirano u ESA 2010, definiše statističku populaciju.

1.5 Referentna geografska oblast

EUROSTAT je nadležna institucija za godišnji obračun i diseminaciju PKM-a za 37 evropskih zemalja. To uključuje 28 zemalja članica EU, 3 članice EFTE (Island, Norveska i Švajcarska) 5 zemalja sa statusom kandidata za članstvo u EU (Crna Gora, Srbija, BJR Makedonija, Turska i Albanija) i Bosnu i Hercegovinu sa statusom potencijalnog kandidata. Sve zemlje učesnice za izabrane proizvode i usluge prikupljaju dovoljan broj cijena, kako bi se obezbijedila pouzdana prosječna cijena. Cijene se prikupljaju u glavnom gradu u prodavnicama koje su najreprezentativnije za pojedine grupe proizvoda i usluga i predstavljaju prosječnu cijenu na nivou države.

1.6 Koncepti i definicije

Pariteti kupovne moći - PKM su sredstva za prevođenje nacionalnih valuta u zajedničku valutu koja izjednačava kupovnu moć različitih nacionalnih valuta. To znači da određeni iznos nacionalne valute, konvertovan u drugu zajedničku valutu po paritetu kupovne moći, odgovara iznosu potrebnom za kupovinu iste korpe proizvoda i usluga u svim zemljama.

U najjednostavnijem obliku, PKM predstavlja odnos cijena pojedinih proizvoda i usluga u nacionalnim valutama između zemalja. Tako na primjer, znamo da se danas za određenu sumu novca može kupiti manje robe nego što smo mogli kupiti za isti iznos prije mesec dana, naravno, mnogo manje nego prije godinu ili nekoliko godina. Kupovna moć 1 eura je niža zbog poskupljenja. Drugim riječima isti iznos kupovne moći je smanjen zato što je nivo cijena za proizvode i usluge koje smo kupili danas viši nego prije nekoliko mjeseci, godinu ili nekoliko godina. U najjednostavnijem obliku, PKM predstavlja odnos cijena pojedinih proizvoda i usluga u nacionalnim valutama između zemalja.

1.7 Klasifikacije

PKM se proizvodi u skladu sa klasifikacijom finalne potrošnje Evropskog sistema nacionalnih i regionalnih računa (ESA 2010). PKM se klasifikuju prema tipu finalne potrošnje - stvarni troškovi individualne potrošnje, stvarni troškovi kolektivne potrošnje i kapitalni izdaci. U okviru individualne potrošnje PKM se klasifikuje prema kupcima - domaćinstva, neprofitne institucije koje pružaju usluge domaćinstvima i individualni izdaci države. Cijene koje se koriste za izračunavanje PKM oslanjaju se na definicije, koncept, klasifikacije i pravila objavljivanja datih u okviru ESA 2010.

1.8 Frekvencija prikupljanja podataka

Prikupljanje cijena je kontinuiran proces i odvija se na sljedeći način:

1. Potrošnja domaćinstva - postoji šest istraživanja koja obuhvataju različite djelove potrošnje domaćinstva i koja se sprovode u ciklusu od tri godine (dva istraživanja godišnje):
  - I istraživanje: Hrana, piće i duvan;
  - II istraživanje: Odjeća i obuća;
  - III istraživanje: Osnovni uređaju za domaćinstvo;
  - IV istraživanje: Transport, hoteli i restorani;
  - V istraživanje: Usluge;
  - VI istraživanje: Namještaj i zdravstvo.
2. Potrošnja države - obuhvata godišnje istraživanje o naknadama zaposlenih u javnom sektoru i podacima o obrazovanju.
3. Bruto investicije u osnovna sredstva - u okviru ove oblasti sprovodi se istraživanje koje se bavi snimanjem cijena za mašine i opremu (sprovodi se svake druge godine) i istraživanje u oblasti građevinarstva (sprovodi jednom godišnje). Ponderi potrošne strane BDP-a i ostali podaci (CPI, renta, broj stanovnika) prikupljaju se jednom godišnje.

1.9 Dinamika objavljivanja podataka

Podaci se objavljuju dva puta godišnje.

1.10 Metodologija

Najnovija verzija metodologije "EUROSTAT - OECD Methodological manual on purchasing power parities" dostupna je na sajtu EUROSTAT-a, na sljedećem linku: [Metodologija](#)

1.11 Bazni period

Nije relevantno.

1.12 Jedinica mjere

PKM se mogu interpretirati kao devizni kursevi nacionalnih valuta zemalja izraženih prema standardu kupovne moći. Oni prikazuju broj valutnih jedinica po SKM. Stvarni troškovi su troškovi u nacionalnoj valuti pretvoreni u SKM upotrebom PKM. Na ovaj način oni su denominirani u SKM.

Za izračunavanje indeksa nivoa cijena i indeksa obima po stanovniku, EUROSTAT koristi kao “bazu“ EU28, EU27 ili EU15 (EU28=100, EU27=100 or EU15=100, u zavisnosti od izbora korisnika).

1.13 Izvor podataka

Za istraživanja koja se sprovode u okviru potrošnih dobara i usluga izvori podataka su: maloprodajni objekti (mini-marketi, supermarketi, kiosci, specijalizovane prodavnice), preduzetnici, javna preduzeća, internet, CPI, itd. Cijene se prikupljaju u glavnom gradu i njegovoj okolini. Cijene se prikupljaju u vremenskom periodu od tri godine u okviru šest zasebnih istraživanja (dva istraživanja godišnje).

Usluge stanovanja se tretiraju na poseban način. U većini zemalja sprovodi se godišnje istraživanje o renti. U zavisnosti sa kojim podacima raspoložemo postoje dva pristupa koji se koriste za poređenje renti i izdataka u tu svrhu: cjenovni pristup i kvantitativni pristup.

U okviru investicionih dobara i usluga sprovode se dva istraživanja. Jedno istraživanje se odnosi na mašine i opremu (sprovodi se jednom u dvije godine) a drugo na građevinarstvo (sprovodi se jednom godišnje). Cijene za mašine i opremu se prikupljaju od proizvođača, uvoznika, distributera i samih kupaca. Cijene za građevinarstvo se prikupljaju za set standardnih građevinskih projekata koji se odnose na različite vrste objekata i građevinskih radova.

2. Relevantnost - Korisnici podataka

2.1 Potrebe korisnika

Međunarodni korisnici:

- Eurostat;
- Svjetska banka;
- UN organizacije;
- Međunarodni monetarni fond.

Nacionalni korisnici:

- Ministarstva i drugi organi javne uprave;
- Lokalne samouprave i drugi organi lokalne uprave;
- Centralna banka;
- Nevladine organizacije;
- Studenti;
- Istraživači;
- Mediji.

2.2 Zadovoljstvo korisnika

U cilju utvrđivanja zadovoljstva korisnika kvalitetom podataka i utvrđivanjem njihovih potreba, Zavod za statistiku po prvi put sprovodi “Istraživanje o zadovoljstvu korisnika” u 2017. godini. Istraživanje je realizovano u periodu od 1. septembra do 20. oktobra. Link sa anketom je poslat svim korisnicima koji su u periodu od 2013-2017. poslali zahtjev za podacima na zvaničnu mail adresu. Pored toga, upitnik je postavljen na web stranici Zavoda za statistiku. U toku je obrada podataka dobijenih navedenim istraživanjem, dok ćemo konačne rezultate imati do kraja godine, kako za ukupno zadovoljstvo korisnika, tako i po oblastima.

3. Tačnost i pouzdanost

3.1 Tačnost - Opšta ocjena

Preciznost i tačnost podataka povećava se sa nivoom agregacije. To znači da PKM na nivou BDP-a je pouzdaniji od PKM na nivou finalne potrošnje domaćinstva. Isto tako PKM za finalnu potrošnju domaćinstva je pouzdaniji nego PKM za grupe "hrana i bezalkoholna pića" ili "odjeću i obuću" koji su pod-agregati finalne potrošnje domaćinstva.

3.2 Uzoračka greška

Istraživanje nije zasnovano na slučajnom uzorku tako da ne možemo koristiti standardne pristupe za procjenu uzoračke greške.

Indikatori uzoračke greške (A1)

Nije dostupno.

3.3 Neuzoračka greška

U istraživanjima koja se sprovode u okviru potrošnih dobara i usluga mogu se javiti greške usled neusaglašenosti odabranog proizvoda sa datom definicijom (opisom) tog proizvoda (neodgovarajuća veličina proizvoda ili neodgovarajući parametri kvaliteta). Iako validacija ima za cilj eliminisanje ovih grešaka pažljivim upoređivanjem cijena, materijala i ostalih karakteristika, neke greške je teško identifikovati, posebno one koje se odnose na kvalitet. Slični problemi mogu nastati i u drugim istraživanjima kao i u godišnjem istraživanju o naknadama zaposlenih u javnom sektoru. Taj problem nastaje usljed heterogenih izvora podataka koji se koriste u različitim zemljama.

3.3.1 Greška obuhvata

Nije dostupno.

Indikator greške obuhvata (A2)

Nije dostupno.

3.3.2 Greška mjerenja

Greške u mjerenju su moguće samo u fazama prikupljanja odnosno unosa podataka od strane snimatelja ili osobe koja unosi podatke. Upitnici i metodološka uputstva su dostavljeni snimateljima, a sa njima se održava redovan kontakt u cilju minimiziranja grešaka. Eventualne greške pri snimanju i unosu se ispravljaju u fazi validacije, tako da naknadne revizije podataka nijesu vršene.

3.3.3 Greška usljed neodaziva

Stopa neodaziva jedinica (A4)

Nije dostupno.

3.4 Sezonska prilagodavanja

Nije relevantno.

3.5 Revizija podataka

3.5.1 Politika revizije podataka

Zavod za statistiku je usvojio politiku revizije i ista je dostupna na web sajtu, na sljedećem linku: [Politika revizije](#)

Paritet kupovne moći prevashodno podliježe politici revizije EUROSTAT-a.

3.5.2 Praksa revizije podataka

U cilju održavanja što većeg stepena koherentnosti sa nacionalnim računima, u decembru 2016. godine, nakon uvođenja ESA 2010, revidirana je kompletna serija PPP podataka.

3.5.3 Prosječna veličina revizije podataka (A6)

<http://ec.europa.eu/EUROSTAT/documents/10186/6246844/Note-on-PPP-revision.pdf>

4. Pravovremenost i tačnost objave podataka

4.1 Pravovremenost

Podatke o paritetu kupovne moći i bruto domaćem proizvodu prema standardu kupovne moći, EUROSTAT objavljuje godišnje.

PPP se za datu (t) godinu objavljuje u sledećim fazama:

- posle t+6 meseci: objavljuju se prvi preliminarni rezultati;
- posle t+12 meseci: objavljuju se preliminarni rezultati;
- posle t+24 meseca: objavljuju se revidirani preliminarni rezultati;
- posle t+36 meseci: objavljuju se konačni rezultati za godinu t.

Vremenski jaz objave preliminarnih podataka

referentni period (t)	prvi preliminarni rezultati (t+6)	preliminarni rezultati (t+12)	revidirani preliminarni rezultati (t+24)
2016	Jun-2017	Dec-2017	Dec-2018

Vremenski jaz objave konačnih podataka

referentni period (t)	konačni rezultati (t+36)
2016	Dec-2019

4.2 Tačnost objave podataka

Podaci o PKM se uvijek objavljuju u junu i decembru u skladu sa Kalendarom statističkih podataka za 2016. godinu koji je uskladjen sa kalendarom objavljivanja EUROSTAT-a.

5. Dostupnost i jasnoća

5.1 Saopštenja

EUROSTAT objavljuje dva godišnja saopštenja (jun, decembar):

Saopštenje o stvarnoj individualnoj potrošnji i bruto domaćem proizvodu po stanovniku prema standardu kupovne moći i saopštenje o indeksima nivoa cijena za finalnu potrošnju domaćinstva.

Nakon objavljivanja zvaničnih saopštenja EUROSTAT-a, MONSTAT objavljuje kompilaciju navedenih saopštenja i ista su dostupna na sledećem linku: [Saopštenja](#)

5.2 Publikacije

Sve publikacije koje objavljuje Zavod za statistiku dostupne su na sljedećem linku: [Publikacije](#)

5.3 Dostupnost mikropodataka

Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike ("Sl.list Crne Gore" br. 18/12) regulisana su pravila pod kojim spoljni korisnici mogu dobiti pristup individualnim podacima za potrebe istraživanja. Članom 58 definisane su vrste naučnih i istraživačkih organizacija koje mogu dobiti takve podatke. Davanje individualnih podataka bez identifikatora moguće je isključivo na pisani zahtjev naučno-istraživačkih ustanova, u svrhu obavljanja naučno-istraživačke djelatnosti, kao i međunarodnih statističkih organizacija i proizvođača statistike iz drugih država.

Istraživački subjekt potpisuje Ugovor sa Zavodom za statistiku, kao i Izjavu o poštovanju principa povjerljivosti. Proizvođači zvanične statistike vode posebnu evidenciju o korisnicima i o svrsi za koju su statistički podaci dati na korišćenje.

6. Uporedivost

6.1 Prostorna uporedivost

PKM je u osnovi prostorni pokazatelj nivoa cijena, pri čemu se uporedivost rezultata među zemljama može smatrati veoma dobrom.

6.2 Vremenska uporedivost

PKM su prostorni pokazatelji nivoa cijena koji su pogodni za poređenja koja uključuju više geografskih područja u datom trenutku. Za razliku od uzorka proizvoda koji se koristi prilikom snimanja cijana kod indeksa potrošačkih cijena, izbor proizvoda u okviru istraživanja PKM nije napravljen kako bi se pratilo kretanje cijena u vremenu, već u cilju utvrđivanja razlika u cijenama između zemalja. Ako je potrebno proizvodi u uzorku mogu da se mijenjaju između dva uzastopna istraživanja u cilju održavanja i poboljšanja uporedivosti između zemalja. Ipak PPP pokazatelji mogu se koristiti u vremenskom poređenju pod određenim okolnostima i pod uslovom da se podaci tumače sa velikom pažnjom.